

papers

Per una ètica de les obligacions i la decisió

Jordi Mir

El dret d'asil, un dret amenaçat

Estel·la Pareja

Història dels processos de pau a Colòmbia

Alèxia Guilera

Entre tendes de campanya.

Entrevista a Ana Zaratiegui, de MSF

per Josep Ramon Giménez

Síria: massa guerres i poques paus

Pablo Aguiar

Veneçuela, l'estètica d'una reforma agrària

Rodolfo Trol. Traducció del brasiler, Maria Dantas

Cinema i drets humans

Muriel Giménez

- 2 Des de la junta...
Ester Garcia
- 3 Per una ètica de les obligacions i la decisió
Jordi Mir
- 5 El dret d'asil, un dret amenaçat
Estel·la Pareja
- 8 Història dels processos de pau a Colòmbia
Alèxia Guilera
- 11 Retalls de premsa
- 12 Entre tendes de campanya.
Entrevista a Ana Zaratiegui, de MSF
per Josep Ramon Giménez
- 16 Síria: massa guerres i poques paus
Pablo Aguiar
- 19 Veneçuela, l'estètica d'una reforma agrària
Rodolfo Troll. Traducció del brasiler, Maria Dantas
- 21 Cinema i drets humans
Muriel Giménez
- 22 Activitats de la Lliga

Què n'hem fet, la societat, de l'ÈTICA?

A moltes de les classes de filosofia de l'època d'institut, classes d'altra banda en què jo gaudia, la paraula ÈTICA prenia sovint una força banyada d'utopia.

Vint-i-cinc anys després, i en els temps que corren, aquest concepte pren, per mi, una força rotunda, inequívoca i "revolucionària". Com a societat no podem viure més "donant l'esquena" a uns valors ètics que defensen, finalment, que l'home visqui millor.

Escric aquestes ratlles a punt de tancar l'any 2013 i em venen al cap imatges i notícies, dels darrers temps, que traspuen una falta d'ètica aclaparadora: els desnonaments i els sous milionaris de banquers "imputats", el silenci "mortal" de la comunitat internacional amb la guerra de Síria, la desvergonyida corrupció en l'esfera política a l'Estat Espanyol, les retallades en sanitat o les retallades en cooperació internacional entre d'altres, la "bombolla" futbolística, etc. A ningú se li escapa que alguns d'aquests comportaments estan íntimament lligats.

En els darrers anys, molts comportaments personals i socials han fet miques l'experiència de l'ètica. Es pot esgrimir que sempre l'home ha tingut aquesta dimensió anti-ètica, però a mi aquesta explicació no em serveix. Entenc que l'accés a drets com l'educació i la cultura d'una part important de la població haurien d'haver comportat una millora individual i col·lectiva del bé. Però segurament això seria un altre debat.

No vull obviar el paper del model econòmic imperant en les últimes dècades, el ben anomenat capitalisme salvatge i els seus "valors", com a culpables, en bona part, d'arrasar amb l'ètica individual i col·lectiva.

Tanmateix no perdo l'esperança, ja que paral·lelament, i com a reacció a aquesta voràgina de despropòsits i misèria moral, sorgeixen models ètics, alguns molt propers, que fan seva la defensa de la justícia. La PAH n'és, per mi, un bon exemple.

Ester Garcia

Revista Papers

Edita	Lliga dels Drets dels Pobles
Data d'edició	gener 2014
Dipòsit Legal	B-23019-2007
Consell de redacció	Begoña Basterretxea, Josep Ramon Giménez, Rita Huybens i Ester Garcia.
Revista quadrimestral disseny on-line	Verónica Bustos

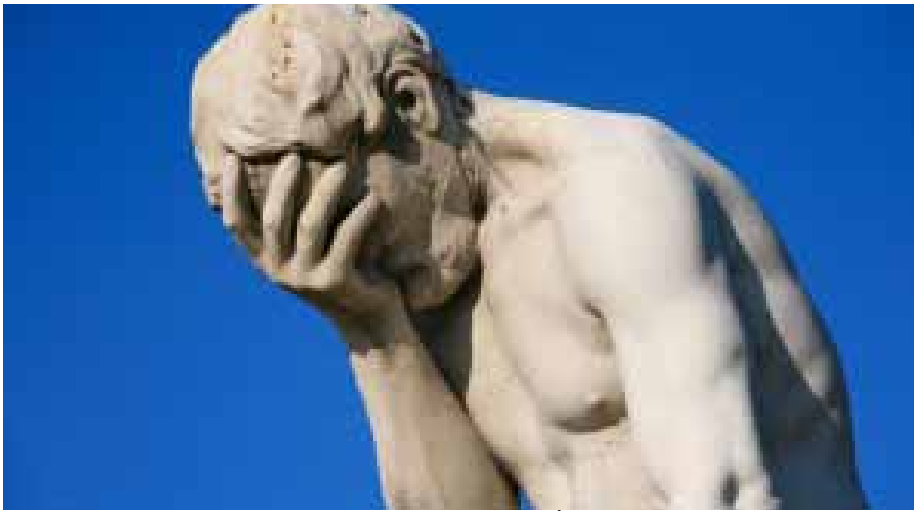
LLIGA DELS DRETS DELS POBLES

Adreça	Sant Isidre, 140 (Ca l'Estruch) 08208 SABADELL
Telèfon	93 723 71 02
Fax	93 168 58 71
Web	www.dretsdelpobles.org
Adreça electrònica	info@dretsdelpobles.org
Horari d'atenció al públic	De dilluns a divendres de 9 a 1 i de 5 a 8.

Disposem d'una biblioteca especialitzada en drets humans, desenvolupament, cultura de pau, política, món àrab i musulmà.

La Lliga dels Drets dels Pobles no comparteix necessàriament l'opinió dels autors dels articles publicats en la revista.

La Lliga dels Drets dels Pobles agrairà la reproducció i divulgació dels continguts d'aquesta revista sempre i quan se citi la font.

que vivim no hi ha alternativa. Que més enllà de les nostres posicions de moral individual no podem enfrontar-nos a estructures, a un sistema que ens porta per aquests camins. Escoltem persones que treballaven a les entitats d'estalvi dient que, tot i saber que les preferents s'estaven col·locant a persones que potser no eren les més indicades, tenien obligacions de l'empresa amb les que complir. Escoltem periodistes que, un cop veuen perillar la seva feina o ja l'han perduda, expliquen les directrius que guiaven la seva feina... Tenim opcions per desenvolupar un pensament ètic que s'enfronti a aquestes situacions o només podem acceptar la nostra subordinació?

Obligacions que fan possible els drets

Simone Weil, que va viure entre 1909 i 1943, era una dona valenta, decidida i radical, perquè anava a l'arrel dels problemes. Després d'estar a la Guerra Civil espanyola i de que no la deixessin llançar-se en paracaigudes a la França ocupada, va estar treballant a Londres en com podrien ser les noves societats que havien d'emergir de la II Guerra Mundial. D'aquest temps de feina van sorgir entre d'altres textos l'*Estudi per a una declaració de les obligacions cap a l'ésser humà*. No parla de drets, sí de necessitats de les persones i de l'obligació que tenim de satisfer-les. Allà analitzaria amb molta sensibilitat i coneixement de primera mà aquestes necessitats i afirmava: "l'objectiu de la vida pública consisteix a posar, en la mesura del possible, totes les formes de poder en mans d'aquelles persones que consenten, de fet, estar lligades per l'obligació a la qual cada ésser humà està subjecte respecte de tots els éssers humans".

Weil ens ajuda a reflexionar sobre la

relació entre obligacions i drets. Cap dret no serà viable sense l'obligació de fer-lo possible. Drets i obligacions estan, o haurien d'estar, íntimament lligats. No en el sentit que tot ciutadà ha de tenir drets i obligacions. Aquestes obligacions no són les que, massa sovint, s'acostumen a recordar a algunes persones per la seva condició de migrant i possible competidora per recursos o creadora de maneres de fer que no acaben d'agradar. Aquestes obligacions són d'un altre tipus, són les que fan possible que hi hagi drets, són les que els garanteixen. Costa molt aconseguir que es reconeixin drets, però allò finalment important són les obligacions necessàries per fer-los existents veritablement.

La decisió

Sóc del parer que som una societat amb capacitat per distingir prou bé allò que col·lectivament considerem bo per al conjunt d'allò que és dolent, com ho poden mostrar els resultats apareguts a diferents enquestes, de suport a les reivindicacions de mobilitzacions com les viscudes a partir del 15M o les protagonitzades per la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca. Però vivim amb la incapacitat individual i col·lectiva de portar aquesta ètica a la unió amb la política pública. Això em fa pensar en la necessitat d'insistir en una ètica de la decisió. Una ètica especialment atenta a l'actuació en tots els àmbits en els que ens movem per intentar unir el pensar, el dir, i el fer. Per fer possible que tot el pensament ètic que hem anat desenvolupant, atent a les necessitats de les persones, es converteixi en actuació.

Hi ha preguntes essencials, radicals, que convé fer-se. Quins drets estan reconeguts a la nostra societat? Qui els garanteix? Per exemple, tenim

dret a l'habitatge? Qui ho garanteix? El govern? La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca ha esdevingut un garant de drets? Assumeix obligacions quan ningú altre ho fa per aconseguir que hi hagi persones que puguin tenir llar? Tenim dret a uns mitjans d'informació lliures? Qui ho garanteix? Quina responsabilitat té el govern? I la propietat dels mitjans? I les persones que treballen als mitjans? Tenim dret a tota la informació necessària per contractar un producte financer? Quina responsabilitat té el govern? Quina la propietat? I les persones que hi treballen?

L'ètica de les obligacions i de la decisió ens hauria de portar a actuar per contribuir a que aquesta declaració de les obligacions cap a l'ésser humà sigui real i efectiva. La nostra societat, com també va veure Weil en la seva, ens demana una pràctica radical per reconèixer les obligacions que cadascú de nosaltres tenim respecte cada ésser humà i exercir-les. D'una altra manera serà impossible garantir drets i satisfer les necessitats de les persones amb les que convivim.

Moltes persones han treballat per tal que nosaltres vivim en un món millor d'aquell que van trobar. Queda molt per fer. Aquestes realitats no són estables i sempre estan modificant-se. En quina direcció volem que evolucionin? Sempre hi ha alternatives, a vegades convé fer una mirada al passat per continuar treballant pel futur i recuperar la decisió. La decisió, en l'àmbit personal i col·lectiu, que va ser escrita per Miquel Martí i Pol, des de la fàbrica, a Per a tots nosaltres[1]:

Si nosaltres callem, qui parlarà?

És cert que val ben poc la nostra veu.

Som gent de poca empenta,
massa frívols i tot perquè ens escoltin.
Tanmateix allò que resta
de més pur en nosaltres
val tant -ho sabem bé- com el neguit
de qualsevol hereu d'aquest insigne
llinatge de vençuts.

Cal que insistim,
com qui pidola, si voleu, davant
de cent portes barrades.

[1] Miquel Martí i Pol, «Per a tots nosaltres», a La fàbrica, Barcelona, Edicions 62, p.23

@llambordes

jordi.mir@upf.edu

El dret d'asil, un dret amenaçat

Estel·la Pareja directora de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiad (entitat de la junta de l'SCAI)

Aquest any que deixem enrera ha estat un any marcat per les crisis humanitàries de Mali i de Síria sense oblidar les inestabilitats polítiques i persecucions a determinades minories que encara pateixen països com Líbia i Egipte, els conflictes armats que encara pateixen l'Iraq i l'Afganistan, la persecució que pateixen els defensors i defensores de drets humans a Colòmbia, Palestina i el Sàhara Occidental, o el col·lectiu LGBTI a Rússia, només per esmentar alguns exemples. A més, tanquem l'any amb els ulls posats a la República Centre Africana on la violència de les últimes setmanes ja ha generat un quart de milió de persones desplaçades.

Any rera any el nombre de persones que es troben en situació de desplaçament forçat va en augment. Segons les últimes dades de l'ACNUR estem parlant de 42'5 milions de persones; de les que 15,20 milions són refugiades, 26'5 milions de desplaçades internes i aproximadament 895.000 persones esperant la resolució de la seva sol·licitud de protecció internacional. Més del 70% de la població refugiada i desplaçada mundial són

dones, nens i nenes.

Davant d'aquesta terrible situació ens trobem que la solidaritat vers les persones refugiades és major en els països amb menys recursos econòmics y menys capacitats d'acollida. **El 80% de les persones que necessiten protecció internacional són acollides en països empobrits.** Situació que és absolutament paradoxal, doncs els principals països d'acollida són a la vegada països emissors de persones refugiades. Així doncs, trobem que Pakistan és el país que més persones refugiades acull en el seu territori amb 1.702.000, l'Iran és el segon amb 886.500 o Síria que amb 755.400 persones refugiades en el seu territori és el tercer país en nombres absoluts.

L'actual situació a Síria és tristament un bon exemple. Mentre el conflicte ja ha generat gairebé dos milions i mig de persones refugiades i quatre milions de persones desplaçades internament, són principalment els països limítrofs com Jordània, el Liban, Iraq o Turquia els que estan acollint gairebé el 97% de persones refugiades

segons dades de l'ACNUR. Mentre Europa al 2012, quan ja hi havia, segons l'ACNUR, un milió de persones refugiades, tan sols va acollir a 23.510 persones, 255 a l'Estat espanyol. Aquest 2013 la UE s'ha ofert a obrir les portes a 12.000 persones refugiades sirianes en situació de vulnerabilitat a través de programes de reassentament.

Cal dir, que en el cas espanyol, des del setembre del 2011, s'exigeix als nacionals de Síria un visat de trànsit aeroportuari, dificultant així de forma extraordinària l'accés a territori espanyol i, per tant, al procediment d'asil.

Davant d'aquesta realitat, Europa ha optat per blindar-se i convertir-se en una fortalesa indiferent a les violacions dels drets humans. L'augment, la diversificació i l'externalització dels mecanismes de control de fronteres imposats pels governs de la Unió Europea provoca que milers de persones a l'any, davant la desesperació i la necessitat de tenir una vida digna, es posin en mans de traficants de persones, posant les seves vides en greu perill. Al Mediterrani, en els

últims 10 anys, hi han deixat les vida 17.300 persones.

Tanmateix, les polítiques de tancament, militarització i externalització de fronteres estan impedit accedir al procediment de protecció internacional a milers de persones, especialment en la frontera sud de la UE. En els últims anys, inclòs a l'Estat espanyol, amb la Llei 12/2009 que regula la protecció internacional, els països membres que facilitaven l'accés al procediment d'asil per via diplomàtica l'han anat eliminant. Europa està donant l'esquena a les seves responsabilitats internacionals i, el que és més greu, a les persones que pateixen greus violacions de drets humans en els seus països d'origen o de trànsit.

Haurem d'esperar a mitjans del 2014 per tenir les dades espanyoles en relació a la protecció internacional del 2013, però la tendència dels últims anys no és gens alentadora. Des del 2001 hi ha hagut un descens del 72,80% en el nombre de sol·licituds realitzades. El 2012 va ser l'any que menys sol·licituds de protecció internacional es van realitzar a l'Estat espanyol en els últims 25 anys. Tan sols es van formalitzar 2.580 sol·licituds.

Pel que fa al país d'origen dels i les sol·licitants, els nacionals de Síria que fugien del conflicte armat va ser el més nombrós amb 255, seguit de Nigèria amb 204 (cal destacar el gran nombre de sol·licituds realitzades per dones joves, incloses les menors, víctimes de trata), Algèria amb 202, Camerun amb 121 (cal

subratllar la situació de persecució extrema que pateixen les persones del col·lectiu LGBTI), Costa d'Ivori amb 106 fruit del conflicte armat i l'actual inestabilitat política del país i Mali amb 101.

Si tenim en compte el lloc de presentació de les sol·licituds trobem que:

- 1.841 es van realitzar en territori nacional
- 402 en llocs fronterers (a l'aeroport del Prat 29 sol·licituds respecte les 362 de Barajas)
- 160 en CIEs (descens del 40% respecte 2011)
- 177 en ambaixades (extensions familiars, doncs la possibilitat de sol·licitar asil per via diplomàtica va desaparèixer amb la llei del 2009)

Cal dir que a tots els obstacles amb els que es troben les persones refugiades per creuar la frontera se li suma el caràcter expeditiu i disuasori del procediment d'asil a frontera, la manca d'informació i l'absència d'intèrprets i d'assistència jurídica especialitzada.

Pel que fa a l'admissió a tràmit trobem que el 80,29% de les sol·licituds va ser admesa a tràmit. No obstant això, l'admissió a tràmit va ser substancialment inferior en les sol·licituds presentades a frontera o en els Centres d'Internament per a Estrangers (CIE), de fet, va ser del 44%. Des de la Comissió Catalana d'Ajuda al

Refugiats denunciem aquesta situació doncs a la pràctica s'estan realitzant denegacions sistemàtiques a través de la inadmissió a tràmit.

Si analitzem les sol·licituds de protecció internacional per províncies, hi trobem que Barcelona va ser el segon territori on es van realitzar major nombre de sol·licituds:

- Madrid: 1.282 sol·licituds
- Barcelona: 200 sol·licituds
- Ceuta: 184 sol·licituds
- València: 151 sol·licituds
- Biscaia: 62

A nivell de Catalunya es van realitzar un total de 206 (200 a Barcelona, 3 a Tarragona i 3 a Girona). En aquest sentit, creiem que Catalunya, com a país tradicional d'acollida i alhora com a país que ha sofert l'exili en el passat recent, hauria de vetllar per tenir polítiques públiques més inclusives i solidàries amb les persones refugiades. Creiem que és una oportunitat el Pla de protecció internacional a Catalunya que en els pròxims mesos ha de ser aprovat per la Generalitat. Esperem, però, que aquest s'executi i s'implementi dotant-lo amb una partida pressupostària suficient a fi de que no quedi tot en paper mullat.

Pel que fa a les concessions de protecció internacional tan sols 522 persones van rebre algun tipus de protecció internacional a l'Estat espanyol al 2012: 220 Estatuts de Refugiats (el 9,24% de les resolucions acordades per la Comissió Interministerial d'Asil i Refugi, CIAR), 289 proteccions subsidiàries (el 12,14% del total de resolucions) i 13 raons humanitàries (tan sols el 0,54% del total de resolucions).

En aquest sentit, ens preocupen especialment els següents punts:

1. Els problemes per accedir al procediment d'asil, fruit de les polítiques de tancament, externalització i militarització de les fronteres que priven del dret humà a sol·licitar asil que ampara a les persones necessitades de protec-

ció internacional. Dret que no hem d'oblidar que està reconegut en la Declaració Internacional dels Drets Humans i en els principals instruments de drets humans.

2. Les males pràctiques estatals pel que fa principalment a:

- Violació sistemàtica del principi de no devolució mitjançant expulsions massives i indiscriminades com va passar a l' Isla de Tierra on es van expulsar de forma col·lectiva al setembre de 2012 a 73 persones al Marroc vulnerant la legislació d'asil i d'estrangeria.
- Desinformació sobre el dret d'asil en els CIE i desigual accés a aquests de les organitzacions socials.
- Falta d'assistència adequada als polissons
- Violació del dret a la mobilitat dels i les sol·licitants d'asil confinats a Ceuta i Melilla

És per això que **des de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat proposem:**

Primer.- Reformar la Llei d'Asil amb la inclusió dels següents aspectes:

- Regular les condicions d'accés

al procediment de les persones que manifesten la seva intenció de sol·licitar la protecció internacional a ambaixades i consultats

- Eliminar l'exclusió del dret a sol·licitar l'asil a l'Estat espanyol dels nacionals de països de la Unió Europea.
- Incloure un títol específic dedicat a regular l'apatrídia.
- La creació d'un mecanisme que permeti l'audiència de les organitzacions no governamentals en l'estudi dels casos sotmesos a l'estudi de la Comissió Interministerial d'Asil i Refugi.

Segon.- Aprovar el Reglament de la Llei d'Asil amb la participació dels agents socials.

Tercer.- Augmentar el compromís amb el Programa de Reassentament, incrementant progressivament el nombre de persones refugiades reassentades en consonància al pes econòmic i polític de l'Estat espanyol en la comunitat internacional.

Quart.- Facilitar l'accés a les persones sol·licitants d'asil denegades a la regularització de la seva situació administrativa.

Cinquè.- Garantir que les depen-

dències frontereres reuneixin les condicions d'habitabilitat i salubritat per a una estància digna de les persones que es veuen obligades a romandre en aquestes dependències.

Sisè.- Adoptar mesures concretes des de les administracions públiques per a prevenir la discriminació en l'àmbit laboral de les persones refugiades i sol·licitants d'asil per motius d'origen ètnic, racial, nacional, per orientació sexual i/o identitat de gènere.

Setè.- Respectar el principi de no devolució de cap persona que pogués patir penes o tractes inhumans o degradants en el cas de ser retornades en el seu país d'origen o procedència.

Vuitè.- Millorar les instruccions conjuntes de la Direcció General de la Policia i de la Guardia Civil, la Direcció de Política Interior i la Direcció General d'Immigració sobre el tractament a polissons estrangers per garantir l'accés a l'assistència lletrada i al procediment d'asil en aquells casos que estiguin necessitats de protecció internacional.

HISTÒRIA DELS PROCESSOS DE PAU A COLÒMBIA: ERRORS I ENCERTS HISTÒRICS

Alèxia Guilera

El 19 de novembre del 2012 van començar a L'Havana (Cuba), després d'alguns ajornaments, els actuals diàlegs de pau entre les FARC (guerrilla de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia) i el Govern colombià, que presideix Juan Manuel Santos. El moviment social, les organitzacions de víctimes i les de Drets Humans de Colòmbia van donar immediatament suport a aquest nou procés de pau a la història de Colòmbia però en van expressar públicament les reserves perquè dos dels punts principals que històricament tots ells vénen reivindicant, no han estat contemplats: que a la taula de diàlegs la societat civil hi sigui representada i que es decreti un alto al foc bilateral, durant tota la durada dels diàlegs.

Tanmateix, totes dues parts insisteixen en que aquesta vegada els diàlegs de pau tenen, si més no en aparença, profunditat, discreció i solidesa. I, fins ara, concreció ja que tres dels cinc punts acordats inicialment ja han estat consensuats per ambdues parts.

Es tracta del primer procés dialogat de pau del segle XXI per resoldre el conflicte colombià; quasi una dècada abans, el febrer del 2002, es van truncar de manera abrupta els anteriors diàlegs de pau al país, que aleshores presidia Andrés Pastrana, i que van tenir com a escenari una zona desmilitaritzada de la regió d'El Caguán, al sud de Colòmbia. Què va acabar amb aquell incipient procés de pau? Podríem dir, tal com va resumir de manera brillant un analista suec, que els diàlegs del Caguán van fracassar perquè totes dues parts van anar posant en marxa, per sota la taula, els seus respectius plans B, sense avisar l'altra part que ho feien.

Si un fet ha marcat a sang i foc a Colòmbia la societat en general i la població civil en particular durant la segona meitat del segle XX, ha estat l'activitat de la seva guerrilla i les diferents respostes a aquesta del Govern colombià, ja sigui de la mà d'un dels exèrcits més nombrosos i ben equipats del món, ja sigui de la mà dels grups paramilitars, acusats des del seu naixement (a finals dels 80) de ser el braç armat il·legal del mateix exèrcit de Colòmbia.

Es comprèn, aleshores, que sigui clau per entendre el moment actual de Colòmbia analitzar quin ha estat el recorregut dels processos dialogats a Colòmbia en la recerca de la pau. Què ha funcionat, o no? Quines han estat les conseqüències per a la població civil?

Cal dir per començar que si Colòmbia té la guerrilla en actiu (les FARC) més antiga del continent, també es distingeix per tenir els processos de negociacions més antics de la regió: els primers es remunten a les amnisties del 1982. D'aleshores ençà hi ha hagut al país moltes interrupcions, traïcions, recomençament del conflicte armat... i també alguns èxits parcials. I així mateix, cal remarcar que els últims anys el món ha canviat radicalment: per

primera vegada hem vist processos de pau en altres països, que es van convertir en solucions negociades tot i tenir arrels molt profundes. L'any 82, quan va tenir lloc el primer procés de pau a Colòmbia, no existien models internacionals per emmirallar-se: hi havia perdedors o guanyadors però no hi havia casos de negociacions reeixides dins de la història de les terminacions del conflictes socials i armats com el colombià.

Per què Colòmbia no ha pogut arribar a un acord de pau? La resposta dels analistes i experts sol ser sempre la mateixa: el cas de Colòmbia és excepcional. Les condicions socials, històriques, polítiques i, fins i tot, culturals de Colòmbia (on mai hi ha hagut un cop d'estat, potser perquè a la oligarquia no li ha calgut), afirmen, són diferents i el seu conflicte social i armat més complexa, amb múltiples actors i fonts de violència, evidents i subtils. Tot i això, malgrat aquestes particularitats, no podem dir que sigui impossible arribar a una solució negociada i la prova la tenim a Cuba des de fa un any llarg.

Per què Colòmbia no ha pogut solucionar històricament els seus conflictes armats? Cal tornar a mirar les experiències del pas-

sat perquè hi ha lliçons que han de ser apreses. Fent una petita ressenya de la història de les negociacions entre la guerrilla i el govern, aquestes comencen, com hem dit, amb el procés de pau del president Belisario Betancur amb la guerrilla de l'M-19 entre 1982 i 1986. Es considera que els intents de pau del president Betancur van fracassar però cal reconèixer que al seu govern hi va haver canvis importants al discurs polític del país: per primer cop, s'hi va reconèixer que l'oposició armada era un actor polític i que calia obrir un diàleg amb ella. En segon lloc, es va plantejar que Colòmbia, com altres països a Amèrica Llatina en aquesta època, també necessitava un procés d'obertura democràtica. Aquest nou plantejament era un viratge radical al discurs imperant fins aleshores.

Durant el govern de Betancur es va arribar a uns acords de cessament al foc, es van obrir taules de discussió sobre els grans problemes del país i es van plantejar grans reformes polítiques sobre

punts com ara la situació agrària, urbana i legislativa, així com sobre els drets humans (passos, aquests darrers, molt semblants als que ha anat seguint l'actual procés de diàlegs a Cuba). Però no es van assolir acords definitius en cap camp ni tampoc es va respectar la treva. La pau quedava encara lluny...

En arribar al poder Virgili Barco (1986-1990), el seu govern va fer una avaluació de la política de pau de Betancur i va concloure que els seus predecessors no tenien un projecte definit, que no hi havia objectius clars ni dates precises i que hi havia massa actors socials involucrats però sense un compromís definit i efectiu per part del govern. En el fons, el Govern de Barco volia reafirmar l'autoritat de l'Estat com a Estat perquè, en realitat, l'objectiu principal no era negociar una solució al conflicte armat sinó, senzillament, legitimar l'Estat i deslegitimar la guerrilla. És a dir, per a Barco podia haver negociacions però ja no entre dues parts sinó

entre un Estat que representava la ciutadania i uns grups guerrillers que cada vegada eren més deslegitimats pel propi Govern. L'estratègia es va resumir en el lema de "mà estesa, pols ferm", sospitosament semblant a la "mà dura, cor gran" de l'ultraconservador Álvaro Uribe, anys més tard.

L'anàlisi que va fer el govern Barco va ser que els acords d'alto el foc anteriors no havien servit perquè que la guerrilla havia aprofitat la treva per augmentar el seu peu de força i desdoblar els seus fronts. Per això, creien que era millor replantejar les negociacions i el procés de pau en general. No va ser fins el 1989 que es van tornar a reprendre els diàlegs, sobre la base que la guerrilla deixés les armes i s'incorporés a la política. L'estratègia va aconseguir una pau parcial perquè no totes les guerrilles s'hi van avenir, i no hi eren ni les FARC ni l'ELN, dues de les principals guerrilles, encara que sí l'M-19, la més activa i carismàtica en aquells anys a Colòmbia.

El 1990 arribar al poder César Gaviria, enmig d'un context de gran crisi política i d'extraordinària revolta social al país, particularment després de l'assassinat del candidat presidencial del Partit Lliberal Luis Carlos Galán a mans del càrtel de Pablo Escobar, a més dels assassinats de dos candidats de l'esquerra, entre ells l'exguerriller i fundador de l'M-19, Carlos Pizarro. El país havia votat aclaparadorament a favor d'escollir una Assemblea Constituent com a solució a la crisi política. El moment reflectia la culminació de dos processos contradictoris que havia experimentat Colòmbia des de començaments dels anys 80: un de reformes i democratització, i un altre de dramàtic aprofundiment de la violència al país, molt especialment per la presència a tots nivells del narcotràfic.

El Govern de Gaviria va presidir l'Assemblea Constituent, va promoure i aprovar la progressista (i actual) Constitució de 1991, en molt bona part redactada a instàncies de l'M-19 i els seus cercles ideològics d'esquerra. Posteriorment, va nomenar un ministre de Defensa civil com a part d'un procés per imposar control civil

sobre l'esfera militar. També va presidir els processos de pau parcials que van culminar amb la participació d'uns grups guerrillers a l'Assemblea Constituent.

Jesús Antonio Bejarano, que va ser conseller presidencial per a la pau en aquella època i responsable de les negociacions amb les FARC i l'ELN a les reunions de Caracas el 1991, ha escrit que el Govern de Gaviria volia separar la solució del conflicte armat de la discussió dels grans problemes nacionals amb la guerrilla. És a dir, pretenia separar el conflicte social del conflicte armat i això, coincideixen molts analistes, és un greu error ja que és desposseir d'ideologia la guerrilla.

L'experiència estrangera aporta lliçons al respecte. Les negociacions de Guatemala van posar en evidència que es pot negociar amb independència de la representativitat de la guerrilla; cal -i s'ha de poder- arribar a uns acords bàsics en matèria social, drets humans, conducta de les Forces Armades i altres temes que girin entorn de la veritat, la justícia, la reparació i les garanties de no repetició, sense que se'ns insisteixi que aquests

son temes que només representa la guerrilla: són temes de la societat civil, la més afectada pel conflicte social i armat, com hem dit al començament.

La idea és fer responsable a la guerrilla pels canvis negociats i comprometre-la amb l'execució d'aquests. De la mateixa manera el Govern, l'Exèrcit i altres actors de l'Estat i la societat civil també s'han de comprometre amb els resultats de la negociació.

N'hi ha que segueixen afirmant que a Colòmbia no és factible tal tipus de negociació, que a Colòmbia la guerrilla està massa involucrada en el crim, el segrest i el narcotràfic, que no té control territorial i que ha degenerat en grups de narcotraficants i delinqüents. No obstant això, encara que poguessin ser certes algunes d'aquestes afirmacions, cal i es pot, com s'està demostrant, negociar amb la guerrilla colombiana. L'horitzó és la pau amb justícia social i la beneficiària, tota la societat colombiana.

El río de sangre y la lanza de la nación, Article de Johnn Carlin a El Pais, 16-12-13

El entierro de Mandela precede en un día a la fiesta nacional, que nació de aniversarios antagónicos

Ayer enterraron a Nelson Mandela, el campeón de la paz. Hoy es el aniversario de la fecha en la cual Mandela declaró la guerra. No fue ninguna casualidad.

El 16 de diciembre era una fecha sagrada para la tribu mayoritaria blanca, los afrikàners, los inventores del apartheid. Ese día en 1838 los pioneros afrikàners consolidaron su dominio sobre las tierras zulúes del noreste de lo que hoy es Sudáfrica tras la llamada batalla de Blood River, el río de sangre, aunque más bien de lo que se trató fue una masacre. Los hombres blancos utilizaban armas de fuego y los zulúes solo lanzas.

El 16 de diciembre de 1961 Nelson Mandela anunció la creación del ala armada del Congreso Nacional Africano, de la que fue su primer comandante y que eligió bautizar Umkhonto we Sizwe (Lanza de la Nación). Ocho meses después fue detenido por la policía, acusado de terrorismo y —aunque durante aquel breve periodo cuando estuvo al mando de la guerrilla antiapartheid no hubo ninguna víctima mortal— condenado a cadena perpetua.

Hasta que Mandela salió de la cárcel en 1990 y fue electo, cuatro años después, presidente de Sudáfrica cada bando celebraba la fecha en paralelo: los negros, la fundación de Umkhonto; los afrikàners, la victoria de Blood River. Pero a partir de la llegada de Mandela al poder todo cambió. Se fundieron los dos aniversarios y se creó una nueva designación.

Hoy, fiesta nacional en Sudáfrica, es el Día de la Reconciliación. Mucha gente —más bien gente en el extranjero con poco conocimiento de Sudáfrica— se preguntaba qué pasaría el día después de que enterraran a Mandela. Pues ahí tienen la respuesta. Se celebra formalmente lo que el país lleva diez días celebrando en las calles, la unidad nacional representada en la figura del líder más venerado que jamás tendrá Sudáfrica a lo largo de toda su historia.

Sí, existen grupúsculos histéricos afrikàner que denuncian lo que denominan un inminente “genocidio” contra su gente. Estos se alimentan a su vez de la reciente creación de un nuevo partido negro formado por disidentes del Congreso Nacional Africano que piden una solución en Sudáfrica a lo Zimbabwe: la expropiación de tierras y bienes en manos de la minoría blanca. Ninguno de los dos prosperará.

Los unos porque los blancos sudafricanos saben muy bien, cuando se ponen a pensar, que son unos afortunados, que la venganza racial que durante décadas —o siglos— temían nunca llegó, ni llegará. Los otros porque los sudafricanos negros son, en general, gente conservadora, políticamente madura y pragmática consciente en el fondo de que una huida masiva de sus compatriotas blancos resultaría en una catástrofe económica. Como ocurrió en Zimbabwe.

Ahora que se ha ido el icono global que fue Mandela la política interna sudafricana será de interés solo para los sudafricanos. Como la política interior española solo es de interés para los españoles. Sudáfrica no es ni será, en un futuro previsible, ni Zimbabwe, ni Siria, ni Egipto, ni siquiera Venezuela. Tendrá mínima repercusión en los medios de comunicación internacionales. Otro feliz legado de la apar

ición en la tierra de Nelson Mandela.

Mexic: Davant de la violència contra les dones. “La Independent”, 28 de novembre de 2013, .Sara Lovera, periodista mexicana.

Per fer front a la violència contra les dones que cobra 6 vides cada dia, el Govern de la República va anunciar un paquet d'accions per enfrontar-la.

Per primera vegada en molts anys l'executiu va expressar davant dones indígenes, funcionariat públic, que “ja n'hi ha prou”, una expressió singular que requereix la comprensió de tot el funcionariat per derrotar la impunitat.

Va expressar-ho el dia 26 a la muntanya de Guerrero, una de les zones més pobres i convulses del país:

“Mèxic ha de ser una nació que valori, respecti i tingui cura de les seves dones. La dona, sigui mare o filla, sigui nena o adulta, mai ha de ser objecte de violència, discriminació, desigualtat o exclusió social”.

La violència contra les dones a Mèxic s'ha duplicat en els últims anys i al nord-est del país va créixer fins a 400 per cent, les violacions sexuals denunciades en un sol any van ser més de 15 mil i els costos pels efectes de la violència emocional comencen a minar al pressupost del sistema de salut pública. Es perden dies de treball, i més greu, la violència ha arribat al camp de la lluita per posicions polítiques: hi ha comunitats on no es permet a les dones participar en els comicis (...)

Això fa suposar que les mesures preventives avui han de correspondre als governs en tots els sentits. D'aquí la transcendència del discurs del president Enrique Peña Nieto, que es va desplaçar fins a la muntanya de Guerrero per anunciar una curiosa estratègia: crear una ciutat per a les dones, i va anunciar la multiplicació de Centres de Justícia, on, va dir ell en el discurs, s'aplicarà un nou protocol únic per atendre les dones violentades, el que podria interpretar-se com noves mesures contra la impunitat.

Un dia abans de les commemoracions oficials del Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència contra les Dones, es va anunciar que serà el Govern Federal qui regirà tota la política de prevenció i atenció, de les mesures cautelars i de la declaració de l'Alerta de gènere, ja que durant els últims 5 anys però, la demanda i la sustentació de zones d'alt risc per a les dones, els governs estatals s'han negat a actuar (...)

Organismes civils i els observatoris de violència contra les dones, la consideren una mesura insuficient i que complicarà més les coses. Tanmateix el canvi obeeix a la demanda de la ciutadania(...)

Les mesures per temperar la violència són mesures molt puntuals, com excarcar dones indígenes que estan preses injustament o pateixen el resultat d'investigacions judicials desviades (...)

Per això crida l'atenció el missatge: un escenari de marginació i pobresa, el del municipi de Tlapa, com si la violència contra les dones fora resultat de la pobresa. I això és el que s'ha volgut afirmar aquest 25 de novembre, que és la pobresa el que violenta a les dones i no la seva condició de gènere, i no el masclisme, i no la impunitat i la complicitat de les autoritats masculines, com recentment van dir, precisament, les dones indígenes en la IX Encuentro Nacional Feminista on un tribunal va sentenciar al govern per la irrefrenable violència al camp i a les regions de tràfic de drogues, on els militars prenen pobles i ciutats.

La pobresa agreuja la violència contra les dones, és cert, però no és aquest el principal mòbil. Tampoc es pot enfrontar el problema amb una “ciutat de les dones”, sinó tal i com ho han plantejat les dones, urgeix fer-se càrrec de la discriminació i exclusió femenines, de l'escassa efectivitat dels programes de gènere i la manca de recursos econòmics per fer plans i programes de canvi de mentalitats i d'igualtat, no és suficient parlar de respecte.

Entre tendes de campanya

Entrevista a l'Ana Zaratiegui, metgessa de Metges Sense Fronteres

per Josep Ramon Giménez

La madrilenya Ana Zaratiegui “culpa” els seus pares de fer el que fa. Filla d’oenegeros, ja de petita es va encomanar del virus d’ajudar a la gent de països més necessitats, però com a metgessa. I amb el títol de medecina de família sota el braç va passejar per diverses ong de metges fins aterrar a Metges Sense Fronteres, la que més la va convèncer. Estudia després medecina tropical per millor conèixer les malalties específiques dels països d’aquestes latituds on, malauradament, es concentren també els més pobres i necessitats d’assistència mèdica.

Ens hem vist a Barcelona en

un lapsus entre Síria i Iemen. Perquè aquí viu quan es pren un descans o quan, de tant en tant, ve a treballar a la nostra sanitat pública per actualitzar-se, cosa molt important, tornant d’Afganistan, Colòmbia, Malawi, Libèria, Sudan del Nord, Iemen, Índia, Mèxic, Sudan del Sud o Síria. Tots aquests països ha trepitjat en els seus 11 anys de metgessa abnegada.

¿Tu primer destino fue en un país de fuertes contrastes con el nuestro?

Pues sí, fue en Afganistán. Y mira por donde, en el cursillo de preparación que te hacen en MSF, en el que te explican, entre otras cosas, el con-

texto de los países a donde puedes ir -era noviembre de 2001- el país al que dije que no iría ni harta de chorizo, sería Afganistán. Pues allí acabé, en Afganistán. Era un proyecto en el que trabajé más en la salud de las mujeres y eso me atrajo mucho, precisamente por ser en Afganistán.

Sería un choque presenciar la situación de la mujer en ese país.

La verdad es que fue diferente de lo que pensaba, porque esa idea que teníamos todos de las mujeres con burka y tal, pues en la zona donde estaba el proyecto los burkas eran un artículo de lujo. Kabul sí que estaba lleno de burkas, pero en la zona donde estaba el proyecto, en las montañas, no. Y sí que hay una discriminación muy grande y los hombres y mujeres hacen vidas separadas, sin embargo teníamos enfermeras con carácter fuerte, mujeres de familias con un cierto poder adquisitivo. Aquellas personas me tocaron el corazón, eran increíbles. Ellos y ellas. Cómo se ayudaban, cómo se volcaban unos a otros,...

¿Quizá en la necesidad aumenta la solidaridad?

Sí, sí...Además, en la zona donde estábamos había una de las etnias, que se llaman zaras, y sus miembros son considerados por las otras etnias como los más bajos. Siempre han tenido menos recursos y menos medios y se han ayudado mucho entre ellos.

¿Flaqueaste en algún momento?

Ahí y en otros sitios. No muchas, pero algunas veces me he dicho ¿quién me ha mandado a mí venir aquí? Y he tenido días muy malos.

¿Cuál es el destino más duro que recuerdas?

La India. La India por ser el destino que, al igual que lo de ser médico, me atraía ayudar a la gente que vive en la miseria en ese país. Y se me cayó, no del pedestal, pero sí que

choqué con la realidad de la India: su sistema de castas, su economía emergente, que podría ayudar mucho a la gente,... Pero el dinero lo manejan unos pocos y la gran mayoría vive en la miseria absoluta, y además, resignados. Porque las castas bajas se resignan y ya está. Es lo del karma, que dicen, "si soy bueno y me callo la boca, me reencarnaré en algo mejor y ya está". Y eso causa mucha impotencia.

Además, uno de los proyectos que llevábamos, uno de nutrición, el mismo niño al que ayudabas de esa malnutrición severa, al cabo de unos meses estaba allí otra vez. Y sin ningún sentido de que eso vaya hacia algún lado, ¿no?

¿Hay alguna diferencia entre los campos de refugiados de zonas en guerra y los de desastres naturales u otros en los que hayas estado?

Los que son desplazados por un desastre natural, digamos que son más temporales, porque se trata de resolver las necesidades de la forma más inmediata. En cambio los que son de zonas en conflicto o por hambrunas, por desgracia, el tema es más crónico, porque no se resuelve el conflicto en dos días.

¿Se os respeta en las zonas de conflicto?

Hace unos años había más respeto por el mundo humanitario, pero el mal uso de la palabra humanitario para otro tipo de acciones, como las militares o ejércitos armados ha hecho que se vaya perdiendo el espacio humanitario cada vez más y que ya no te proteja el hecho de pertenecer a una ong. Sí es cierto que hay una pequeña diferencia para nosotros, que somos de salud, que quizás tengamos un poquito más de protección que otras que se dedican a hacerles un pozo o una escuela. Como si eso lo vieran menos necesario que la salud. Y el hecho de que vayamos con personal internacional a los sitios más remotos también hace que, aunque a veces nos ponga más en peligro, por otro lado nos proteja un poco más.

Puede ser que en alguna ocasión se os vea como unos intrusos.

No, más bien que nos vean como un monedero con patas, jajaja! Ong, dinero, pues a ver si saco algo. Quizás

eso sea uno de los mayores peligros.

Entonces, ¿miedo a que os pueda pasar lo que a vuestras compañeras, ya liberadas, Blanca Thiebaut y Montserrat Serra?

Sí, en algunos sitios ha podido pasar. Lo que pasa es que antes de ir estás informada. En esto MSF no te oculta nada. Te da unas guías de seguridad muy estrictas y...una vez sí que tuve más cercano un secuestro, pero con la transparencia, hablando, explicando a qué nos dedicamos y qué hacemos y para qué estamos allí, pues bueno, por suerte se solucionó. Sobre todo enseñando lo que hacemos es como se evitó. Enseñando que estábamos allí para atender y que no buscábamos información de ningún tipo, ni denunciar donde está el grupo escondido,...

¿Qué es lo más importante en un campo de refugiados: la organización, los recursos asistenciales, el apoyo que podáis tener,...?

En los casos de emergencia, cuando hay que atender a tantas personas, yo creo que los recursos, porque sin recursos no puedes hacer absolutamente nada. Y esto es lo que les pasa, por desgracia, a otras ong muy válidas, pero que dependen mucho de ayudas de gobiernos. No porque no se los den, sino, porque van muy lentas. Ahí, en MSF tenemos una ventaja con los fondos privados, y es que nosotros tenemos un fondo siempre para emergencias que podemos usar inmediatamente. Pero indudablemente, cuando la cosa pasa de la primera emergencia, si no tienes organización aquello es un caos:

hay cinco organizaciones haciendo lo mismo, nadie se dedica a otra cosa, en un lado del campo se hacen cuarenta letrinas y en el otro lado nada,... el circo, que llamamos, ¿no? Y luego, por supuesto, que sin acceso no hay nada. Porque un campo visible, que salga en las noticias, que los periodistas lo ponéis, generalmente no se atreven a negarte el acceso.

La impotencia, ¿para ti qué es?

¡Buf...! Pues... el no poder cambiar las cosas. O ver poblaciones machacadas y no poder decir nada, porque igual si lo dices es peor. O, aunque lo digas, no cambia nada. Y no poder gritarle al mundo lo que está pasando. O aunque lo grites, nadie te escucha. Esto también es muy frustrante

Puede darse el caso de que algunos refugiados estén mejor en el campo que donde vivían habitualmente y no deseen regresar a su vida ordinaria.

En general la gente quiere volver a su casa y en el campo se siente mal. Pero en según qué países, por desgracia, la gente se ha acostumbrado demasiado a los campos, y por supuesto los que han sido desplazados por hambrunas muy grandes y se estaban muriendo de hambre, están muchísimo mejor en el campo de refugiados, y el agua les es mucho más accesible. En cambio, el ejemplo de Siria es otro caso. Esta gente tenía su casa con su luz, su agua, su calefacción, su campito al lado si vivían en una zona rural, y para ellos es absolutamente denigrante estar en un campo. El que tiene un míni-

mo de dinero o de medios alquila una casa, aunque en ella tengan que alojarse cuarenta personas. Prefieren eso a estar en un campo donde dependen de la ayuda de la gente. La mayoría espera pasar al país de al lado, porque ya en su país se sienten absolutamente desprotegidos. De hecho, lo habréis visto en las noticias que hasta han habido bombardeos en campos. Y dentro de Siria ya no hay ningún sitio donde se sientan protegidos. De ahí el interés de irse fuera del país.

En casos como el de Siria, quizás tengan pocas esperanzas de que se acabe el conflicto a corto plazo y puedan recuperar su casa.

Sí, o no les queda casa. La bombardearon y tuvieron que salir con lo puesto. Entonces, no hay nada por lo que volver. Y su país cada vez se está degenerando más.

¿En qué distinguimos un campo de refugiados de uno de desplazados?

El de refugiados es el que está en un país que no es el suyo. Y normalmente el país que les acepta tiene una responsabilidad -ACNUR suele estar a cargo- y, en general, están protegidos. En un campo de desplazados internos no hay esa protección, no hay quien se tenga que sentir responsable. Siempre suele aparecer alguien. Los refugiados tienen un estatus de refugiado y, como no les dejan trabajar, tienen que darles todos

los medios de vida, pero en un campo de desplazados internos no hay esa responsabilidad de nadie. En cambio, los desplazados suelen pensar que el campo es algo temporal y yo no he visto esa desesperanza que he visto en los refugiados de larga duración. Uno de los más duros que recuerdo es uno de Malawi. Allí hay un campo de refugiados que lleva 30 años. Y hay gente de Ruanda, de Somalia... Tienen estatuto de refugiado, hay hasta tercera generación nacida allí y ninguno puede trabajar. Y están esperando a que les den el pasaporte como refugiado político. Pues muchos se van a Suecia, a Australia,... Y allí están esperando a que suceda algo que les dé una salida para poder continuar su vida... Mucha desesperanza.

Como si vivieran en una especie de limbo

Exacto. Que sí, no se mueren de hambre, pero la gente necesita hacer algo con su vida. Y con los desplazados, donde he visto mucha desesperanza ha sido en Darfur, porque llevan muchos años y saben que no pueden volver a su casa, porque no les queda nada. Sus casas fueron arrasadas y no saben donde pueden ir.

Y ahí es cuando seguro que haces la reflexión sobre nuestra responsabilidad como países ricos hacia esos países pobres y en conflicto. ¿Cómo se desenreda esa madeja?

Sí, el equilibrio de la balanza, ¿no? Y con el ejemplo de África, donde hicimos las fronteras artificialmente y donde, como hay tantos recursos de minerales, de joyas preciosas o de petróleo, pues ahí siguen explotándolo todo las grandes multinacionales. Países con grandes recursos en los que muy poca riqueza se queda en ellos. Yo soluciones a las guerras no tengo, por desgracia. Pero como no haya un mayor equilibrio y justicia estos conflictos serán periódicos. Debería haber mayor control en el tráfico de armas. No sé cómo se hace, pero... España es uno de los que más exporta armas para nuestra vergüenza. Eso sin duda es un negocio. Y cuando una guerra se acaba se acabó el negocio. Así que ¿quién está potenciando esas guerras?

Pues esa es la desgracia que hace que organizaciones como Médi-

cos Sin Fronteras sean absolutamente necesarias y que no se os acabe el trabajo.

Ojalá se nos acabara y no tuviéramos que ir a ningún sitio por esos motivos.

¿Hay alguna coordinación entre las diferentes ong que coincidís en un sitio?

Más o menos. Depende de los momentos. El primer momento suele ser el más caótico. Sí que se intenta. Hay reuniones de organización, hay intentos de la ONU, bueno, está OCHA (Oficina de Coordinación de Asuntos Humanitarios) que ha tomado el liderazgo de, supuestamente, coordinar a los de la ONU y a los de las ong. Lo que pasa es que esos intentos de coordinación también se hacen con una cierta intención de decirte donde puedes trabajar y lo que puedes hacer. Pero sin duda hace falta, y desde luego nosotros, allá donde trabajamos, si hay otras ong siempre nos reunimos. Porque tienes que compartir información y porque tienes que intentar no duplicarte. Es importante el hablar y el compartir. Qué está pasando y qué hace falta. En Siria yo no sé la cantidad de reuniones que habré tenido con diversas ong y alguna “eco” para saber qué estaba pasando en Siria y qué necesidades había sin cubrir, que son todas. Porque por desgracia no está entrando casi nadie. Hace falta muchísima más ayuda en Siria. Nunca he visto un sitio con tantas necesidades y con tan poco circo humanitario, al que, en general, estás acostumbrada. Allí las ong son contadas con los dedos de la mano y las pocas que estamos no damos abasto con todo lo que hace falta.

Si hay refugiados es que hay desigualdades, injusticias, explotación... ¿La indignación que podemos demostrar nosotros por dónde iría?

Pues... desde luego tenemos que trabajar desde nuestros países y nuestros gobiernos, porque la solución de cerrar fronteras no sirve para nada. El decirle a la gente, “no vengas en patera, quédate en tu casa que molestas, aquí no hay nada que hacer...” no es verdad. Hay que ayudar a los países de origen para que no sean “expul-

sores”, que la gente no se quiera ir, sea por un conflicto armado, sea porque no tienen trabajo y no puedan mantener a su familia. Y la única manera es intentar desde aquí que el equilibrio sea mayor. Y que pensemos el día a día, ¿qué estás comprando? Esa empresa a la que le estás comprando, ¿qué está haciendo en esos países? ¿Son de las que dejan riqueza en los países donde obtienen sus recursos o son de las que los explotan y se van?

Y también es triste ver que las cooperaciones de nuestros países con los más pobres llevan detrás una larga ristra de intereses más o menos ocultos, que no ayudan por altruismo, sino porque a menudo van a defender los intereses de nuestras empresas instaladas allí.

Seguramente sí. Nosotros tuvimos unos cuantos años que no aceptábamos ayuda de la cooperación española, precisamente, porque hubo un intento de coartar un poco dónde entras o cómo entras. Pero bueno, para eso están las ong, para decirles, “yo veo esta necesidad, si aceptas darme el dinero, porque es necesario, quien va a dar esa ayuda soy yo, y no voy a llevar agenda política detrás”. Muy difícil, por supuesto.

Sensibilizar sí, ¿no?

Sí, por supuesto. Es muy necesaria, porque hay mucha gente que no tiene ni idea de lo que pasa en el mundo, más ahora, metidos en el tema de la crisis que vivimos aquí. Ahora,

mucha gente, cuando volví de Siria me iban preguntando... Mi hermana, que también trabaja en MSF, en la República Centroafricana, donde hay una guerra civil, un golpe de estado, pues la gente no tiene ni idea. Y eso ha pasado hace unos pocos meses. Hay que sensibilizar que hay muchas necesidades en el mundo, muchos conflictos, y tenemos que estar intentando ayudar a todo el mundo, no sólo lo último que pasa.

A veces me da la sensación que contemplando en la televisión los conflictos en el mundo, los campos de refugiados, las caras de desesperación, a vosotros ahí metidos, y cómodamente desde el sofá el efecto que nos produce es de una cierta inmunización ante el dolor, el drama.

Me parece que sí. Desde que la CNN empezó a retransmitir en directo las guerras, parece que la guerra es casi un juego de ordenador. Y esos son muertos de verdad, gente sufriendo de verdad. Yo creo que sí, que la gente se ha inmunizado totalmente. Y por desgracia he visto alguna organización que vuelve a utilizar la imagen del niño desnutrido, que se había dicho que no se iba a volver a usar nunca, y no creo que sea el medio. Creo que lo mejor es informar de lo que está pasando, pero sin utilizar a las víctimas.

Porque pensamos que nunca nos va a pasar a nosotros.

Ya... sí.

Síria: massa guerres i poques paus

Pablo Aguiar
Investigador de l'ICIP

En el marc de l'anomenada primavera àrab, al març de 2011, a Síria es van iniciar unes protestes que reivindicaven l'obertura democràtica del país. El règim de Bachar Al-Assad no va trigar en qualificar-les com una *"insurrecció armada liderada per extremistes religiosos"*. Les revoltes cíviques van ser durament reprimides per les forces de seguretat i l'exèrcit, iniciant-se així una escalada de violència que ha generat prop de 150.000 morts, dos milions de refugiats i més de quatre milions de desplaçats interns. Es tracta del desastre humanitari de més grans proporcions en el que portem de segle XXI. La guerra, com sempre, ha estat cruel, complexa i amb una opacitat informativa plena de dificultats alhora d'entendre què és el que està passant. Recentment el diari britànic The Guardian titulava una notícia *"Syrian refugees no longer know who is fighting let alone who is winning"* (*"Els refugiats sirians ja no*

saben qui s'està barallant i encara menys qui guanya"). A casa nostra el conflicte també té cara i ulls: Javier Espinosa, Ricard Garcia Vilanova i Marc Marginedas, tots ells periodistes, porten segrestats des de setembre de l'any passat sense que se sàpiga encara si es demana algun tipus de rescat per ells. De manera sintètica, i necessàriament limitada, tractaré d'exposar alguns elements per comprendre els orígens i desenvolupament d'aquesta guerra. Presentaré també alguns dels aspectes del conflicte armat que solen passar desapercebuts per la majoria de mitjans de comunicació.

Síria: tirania hereditària i gran jugador diplomàtic

Síria és un país de 18 milions d'habitants i una extensió d'aproximadament un terç de l'estat espanyol. Històricament va ser protectorat francès i durant uns anys va formar part, juntament amb

Egipte, de la República Àrab Unida. El règim sirianès en els darrers 40 anys s'ha caracteritzat per una gran estabilitat, especialment si el comparem amb el període precedent. Entre 1946 i 1970 es van produir 21 cops d'estat fins que al 1971 Hafez Assad, com no, mitjançant un cop d'estat, es va erigir en president del país. Des d'aquell moment va governar amb ma de ferro, la violació dels drets humans i la manca de llibertat van ser constants. El president va instaurar un sistema autoritari molt personalista amb una forta presència dels serveis de seguretat. Síria compta amb el dubtós honor de ser el país del món que ha mantingut durant més temps l'estat d'excepció: 48 anys.

Assad controlava tots els mecanismes de poder, tota decisió important havia de comptar amb la seva aprovació i qualsevol discrepància interna era literalment eliminada. Aquest fort control permet explicar com un país de majoria sunnita

(65% de la població) ha estat establenment governat per una família alauita durant més de 40 anys. La mort de Hafez Assad i la seva substitució a la presidència del país pel seu fill Bachar Al Assad no van suposar canvis substancials al règim, ni en la forma d'exercir el poder.

Des del punt de vista de la seva relació amb els països veïns Síria ha ocupat un paper central a la zona. A la regió es diu que els àrabs no poden fer la guerra sense Egipte, ni la pau sense Síria. Més enllà d'aquestes paraules, el cert és que el país ha estat capaç de construir un entramat d'aliances internacionals que l'han fet una de les peces fonamentals del complicat puzzle d'Orient Proper. Dels tres conflictes a la zona que assenyala Samo: Àrab/Israel; sunnita/xiïta; Àrab/Persa, caldria afegir un quart, el tema kurd i Síria, que pot jugar un paper important en tots ells. Freqüentment, Assad és reconegut com el més pragmàtic i astut jugador diplomàtic del tauler. Tant sols així podem entendre alguns elements aparentment contradictoris: es capaç de tenir com aliats alhora a Iran, Aràbia Saudita i Egipte, les tres potències de la regió sovint enfrontades per diversos temes. Un altre exemple de la seva capacitat negociadora és que manté una aliança amb els grups sunnites iraquians i una influència extraordinària sobre els grups xiïtes del Líban. Però la influència siriana sobre la regió s'ha tornat en contra seva. Precisament la seva importància en molts dels conflictes de la zona fan de Síria una peça molt valuosa. Així la majoria de països veïns han estat més preocupats per assegurar que el guanyador del conflicte garantís els seus interessos, que de comprometre's amb la construcció de la pau.

Fora de la regió Síria ha tingut dos grans suports internacionals, Xina, a qui compra part de l'armament,

i sobretot Rússia, autèntic bastió diplomàtic del país. El règim sirian, i sobretot Bachar Al Assad, no es podia haver mantingut en els darrers anys sense el suport rus. Des del Kremlin han treballat per avortar qualsevol iniciativa internacional contra Síria. La participació d'aquests dos països al Consell de Seguretat de Nacions Unides, amb dret a vet, ha garantit a Síria poder realitzar massacres de civils amb total impunitat fins que van fer servir armament químic.

De la protesta democràtica a les guerres civils

En el marc de la primavera àrab, al país van iniciar-se unes manifestacions pacífiques que demandaven un procés de democratització. La repressió siriana de la dissidència va ser desproporcionada i cruel des del començament de les revoltes. De fet sense ella és impossible comprendre el canvi de l'oposició cívica a la militar. Una part de l'exèrcit va desertar i va crear l'Exèrcit d'Alliberament de Síria (EAS), començant un enfrontament bèl·lic amb les forces governamentals. A finals de 2011 els rebels es van fer amb el control d'algunes ciutats de la part nord del país, estenen progressivament el conflicte armat a tot el territori. Al llarg del 2012, l'enfrontament entre govern i tropes rebels va arribar ja a totes les ciutats del país. L'EAS va aconseguir conquerir Aleppo i lluitaven per fer el mateix a Damasc. Les forces governamentals recuperaven part del territori i s'arribava a una situació en que cap dels bàndols era capaç de vèncer militarment, però tampoc volien renunciar a la lluita armada. Les forces estaven equiparades, i les massacres de civils també, l'exèrcit governamental bombardejava ciutats i la repressió a les ciutats conquerides pels rebels es produïa també amb matances de civils.

A partir de l'estiu de 2012, a l'oposició siriana, únicament unida per l'ideal d'enderrocar a Bachar Al Assad, es van anar incorporar nous elements armats. El conflicte es va anar tornant molt més confús i cruent. Grups jihadistes sunnites creaven l'ISIS (Estat Islàmic

d'Irak i el Llevant) un grup vinculat a Al-Quaida i suposadament finançat per alguns països del golf. A més, la preocupació dels països veïns pel futur del país s'ha traduït en una atomització de les faccions rebels, cadascuna d'elles amb diferents suports internacionals. Actualment existeixen 5 grups militars autònoms, a més d'una miriada de petits grups armats independents, tots ells fent la guerra pel seu compte. Aquests cinc principals són l'Exèrcit i forces lleials al govern, l'EAS, l'ISIS, els rebels kurds i les tropes xiïtes provinents del Líban. Més que una guerra, sembla que actualment el que succeeix al país és una successió de guerres entre diferents grups amb diversos recolzaments internacionals. Cap dels bàndols té voluntat de pactar amb els altres, i els enfrontaments entre tots ells no generen cap victòria, però sí un clar perdedor: la societat civil siriana.

Enmig dels enfrontaments, l'agost de 2012, Obama havia assenyalat com a línia vermella la utilització per part del règim de Bachar Al Assad d'armament químic. Al llarg de 2013 es va fer evident l'ús d'aquestes armes al conflicte encara que cap dels bàndols va reivindicar-les. Així els EUA, en aquesta ocasió com a compliment de la seva paraula, van començar els preparatius per a una acció coercitiva contra Síria. Quan tot semblava absolutament preparat per la intervenció militar internacional per primera vegada des de l'inici de les hostilitats, la diplomàcia va cercar la pau, parcial, limitada, però l'acord final entre els EUA i Rússia va permetre avortar l'atac militar. Resta per saber si la voluntat d'EUA era aturar les massacres o més aviat, espurnat per la proliferació de grups militars i el caos en que s'anava convertint el país, el que volia veritablement evitar fos que l'armament químic pogués caure en mans encara menys apropiades.

La cara oculta del conflicte

Ara mateix el focus del conflicte es situa a Montreaux, on s'està desenvolupant una conferència de pau amb poques possibilitats d'èxit, com veurem més endavant. Però als conflictes armats ens trobem una sèrie d'esdeveniments que sovint escapen dels mitjans de comunicació generalistes i que ofereixen una visió més complerta del que està succeint. Examinarem tan sols tres d'aquests fets:

En primer lloc, tal i com exposa Blanca Camps la societat civil fa tots els possibles per superar el conflicte armat, s'organitza, i fa que la seva lluita sigui la de demostrar que pot continuar la seva quotidianitat. Es a dir, malgrat la guerra, trobem molta gent que fa esforços per cercar de superar la violència i de continuar vivint en pau, amb iniciatives innovadores, moltes d'elles recollides a un mapa interactiu elaborat pel Syrian Nonviolence Movement.

En segon lloc, al nord-est del país hi ha territori habitat per població kurda. La vigília de l'inici de les negociacions de pau a Montreaux, la població kurda va auto proclamar una autonomia del règim de Damasc. El problema kurd genera recels en bona part dels països veïns (Iran, Turquia i Iraq) també amb població kurda i que temen per la possibilitat de que, aprofitant el desgovern sirià, s'arribi a la creació d'un estat kurd. Depenent del desenllaç d'aquest conflicte, podem trobar la llavor d'una més gran inestabilitat regional o per fi l'acabament de la lluita del poble kurd per aconseguir l'estat propi.

Però, si hi ha un aspecte sobre el que cal fer un esforç informatiu és sobre les conseqüències humanitàries d'un conflicte que dura ja tres anys. El resultat dels enfrontaments bèl·lics és el pitjor del que portem de segle XXI. Un terç de la població siriana ha hagut de fugir de casa seva intentant evitar la guerra. Dos milions de persones estan refugiades, la majoria d'ells en països de la zona, el que pot arribar a derivar en properes tensions en els països d'acollida. Jordània acull refugiats sirians que arriben al 10% de la seva població, i aquesta proporció arriba al 20%

en el cas de Líban, tot generant una tensió afegida a una zona del planeta molt militaritzada i on la pau i el respecte pels drets humans no són òptims. Per la seva banda, el compromís d'alguns països amb la pau deixa molt que desitjar: Espanya s'ha compromès a rebre 100 refugiats sirians. Tenint en compte la magnitud de la tragèdia costa de trobar les paraules per definir l'actuació del govern espanyol. A més, els massius enfrontaments han fet que bona part del territori es trobi desabastit d'aliments, agreujant encara més la crisi humanitària.

Situació actual: Ginebra 2 i escenaris de futur

A finals de gener es van iniciar a Montreaux unes negociacions de pau (anomenades Ginebra 2, en ser en aquesta ciutat on es va realitzar al 2012 un primer intent de negociacions de pau). Compten amb dos obstacles que dificulten enormement les possibilitats d'èxit. Hi ha un problema de partida amb difícil solució. A banda d'altres absències l'atomitzada oposició al règim de Bachar Al-Assad no està completament representada a la taula de negociació. Així, en l'hipotètic cas que s'arribés a alguna mena de treva o tractat de pau, la guerra sobre el terreny es probable que continués, i la implementació de l'acord comptaria amb grans dificultats. En segon terme hi ha un

punt clau sobre el qual sembla impossible que les dues parts puguin acceptar la posició de l'altre: per l'oposició qualsevol avanç a les negociacions ha d'estar supe-ditat a l'abandonament del poder per part de Bachar Al-Assad. Per la seva banda, els delegats governamentals diuen estar disposats a parlar de pau i a arribar a punts d'enteniment, tanmateix es neguen completament a negociar una retirada del seu president. A la resta de temes a negociar, fi de les hostilitats, tractament de presoners, establiment de corredors humanitaris... poden aconseguir avanços, però sobre aquest punt, essencial per a totes dues parts, les possibilitats d'acord semblen inversemblants. Esperem que el futur ens sorprengui La societat civil siriana ho necessita urgentment.

¹ "Syrian refugees no longer know who is fighting let alone who is winning". The Guardian, 12 de gener de 2014. Link: Syrian refugees...

² SAMO, E. (2010) "Syria: An Overview of the Situation" en IEMed Mediterranean Yearbook, IEMed, Barcelona.

³ Camps-Febrer, B. (2013) "Síria: la noviolència en temps de guerra" ICIP Per la Pau, nº 18. Link: Síria: La noviolència en temps de guerra

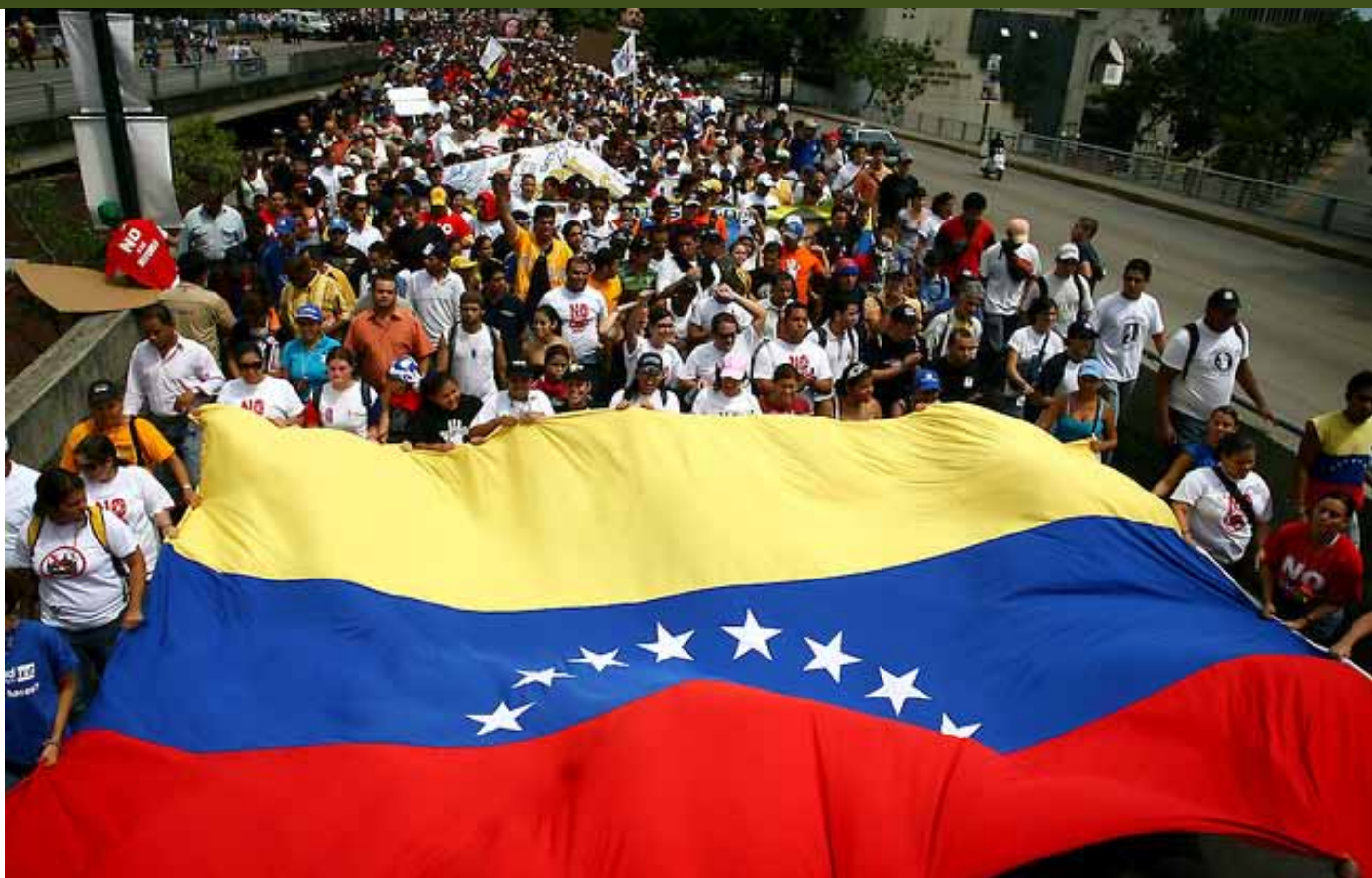
⁴ Citat per Camps-Febrer, B, "Interactive Map showing nonviolence activities in Syria", creat per Omar al Assil i el Syrian Nonviolence Movement. Link: Non-violence Map in Syrian Uprising

⁵ Pamela Urrutia i María Villellas, "Las mujeres sirias, las grandes ausentes de Ginebra 2" Paz en construcción. EL PAIS, 24 de gener de 2014. Link: Las mujeres sirias, las grandes ausentes de Ginebra II

Veneçuela: l'estètica d'una reforma agrària efectiva

Rodolfo Troll artista visual i educador d'art.
Traducció del brasiler, Maria Dantas

Sóc brasiler, artista visual i educador d'art. Durant els meus anys d'acadèmia, vaig aprendre a dissenyar, sempre que fos possible, sobre les maneres més diferents en què l'estètica analitza l'art i la vida. Per tant, vaig adquirir una visió crítica una mica diferent per quan es tracta de temes tan comuns del nostre dia a dia (com la política) però que ens neguem a comentar-los amb l'excusa que no ens desperta l'interès o que és massa avorrit.

Entre els diversos aspectes en què la política d'Amèrica Llatina pot ser analitzada, no tinc cap dubte que un dels temes que estan sempre vinculats a qualsevol període de la seva història, marcada per la violència i la corrupció, és la Reforma Agrària. Potser aquest és un tema que molesta més a les elits terratinents que una malaltia, ja

que els esforços per posposar debats sobre una distribució coherent de les terres per a la gent són colossals, i els que tenen el poder (Parlaments, mitjans de comunicació, grans corporacions) mai abans s'han adormit davant d'aquesta qüestió. No obstant això, hi ha un fenomen, principalment pel que fa als últims 20 anys de l'història d'Amèrica Llatina, que apunta a un nombre cada vegada més gran de polítiques d'oposició al colonialisme nord-americà amb contrast al gran nombre de persones pobres que viu aquí, com són els habitants de les "Favelas" al Brasil, els descendents dels indígenes a l'Uruguai o la població pobre a Veneçuela. Aquestes polítiques neoliberals en matèria de benestar social, el proteccionisme econòmic i el foment de l'economia nacional és una resposta als anys de règims fracassats, sigui per la política de dreta o pels

règims militars extremadament corruptes i homicides.

Allan Woods, un teòric polític, parla de la Revolució Bolivariana com "una mobilització de masses que es va originar com a un moviment per dur a terme la revolució democràtica-nacional. És a dir, una revolució que ha simbolitzat un programa avançat de la democràcia, però que es va parar al no qüestionar les bases del capitalisme. No obstant això, el progrés de la Revolució va entrar en conflicte amb els interessos de l'oligarquia. Cada vegada, les demandes populars, tant urbanes com rurals, es van enfrontar amb els suposats drets sagrats de la propietat".

Aquesta propietat, que va ser defensada (i ho segueix sent) amb dents i ungles pels moviments de l'extrema dreta, com ara TFP (Tradició Família i Propietat) que con-

demna el socialisme, dóna suport a la acumulació de la riquesa per un petit grup de persones i està afe-rrissadament en contra dels ideals progressistes .

Mentrestant, poc s'ha fet per Brasil, en termes de la reforma agrària, com Veneçuela ho ha fet pel seu poble en un país, on menys del 5 % dels terratinents controlen la major part de les terres cultivables, la pobresa apareix com un càncer que va creixent.

Lamentablement, hi ha un suport de la classe mitjana veneçolana a favor d'una política de dreta que valora l'acumulació de riquesa i la concentració del poder i de la propietat al·legant que és un "dret sagrat", i amb aquesta finalitat ataquen als quatre vents les mesures de Chávez a la sanitat, com ara els acords amb Cuba per l'arribada de metges cubans al seu territori, projecte molt més gran que l'implementat al Brasil al 2013. També ataquen l'educació, ignorant el fet que "El Sistema" és responsable de l'educació a través de l'art per a milions de nens, traient-los de la vida ociosa i les drogues i obrint portes per a millors oportunitats. Però la classe mitjana té poder i, fins i tot, quan es combatuda, com ha estat fet

per la filòsofa Marilena Chauí aquí al Brasil, les conseqüències poden ser desastroses, degudes als atacs rebuts. Marilena Chauí va ser apartada totalment dels mitjans de comunicació de forma agressiva per dir que gran part del discurs reaccionari prové de la classe mitjana. Citant lliurement el geògraf Milton Santos "La classe mitjana no vol drets, vol privilegis". Contextualitzo la veritable oposició als governs d'esquerra d'Amèrica Llatina.

Potser això em deixa més frustrat amb la política del PT (Partit dels Treballadors) aquí al Brasil és que la seva lluita com a un partit sindicalista va ser completament abandonada quan va arribar al poder i van consolidar les seves aliances amb partits de centre i amb el corporativisme, oblidant els seus aliats més importants en un moment de lluites com el Moviment Sense Terra (MST) i la Via Campesina. Avui aquests mateixos moviments demanen una reforma agrària urgent principalment a les terres improductives, àmpliament esteses per tot el país sota la propietat de polítics que són al poder fa dècades i formaran part de la coalició de govern del PT al Congrés .

A Lula li ha mancat pols ferm per encarar de valent aquestes velles

oligarquies com va fer Chávez en els seus mandats. Lluny de la idea que Veneçuela, és clar, sigui un país amb un govern perfecte, perquè encara existeixen els conflictes de fronteres amb les FARC que s'han reduït dràsticament, és important destacar-ho, però que encara causen terror en els habitants de les ciutats més aïllades.

Crec que el govern de la Presidenta Dilma ha de prendre una política més estricta al capdavant del govern davant dels avenços socials aconseguits per les gestions de Chávez i Maduro, per exemple. No obstant això, el Brasil encara ha de recórrer un camí molt més llarg a causa de les seves dimensions continentals i la profunda desigualtat social. Per aquesta finalitat és necessari restaurar, o més aviat, posar en pràctica una política de dignificació, que ja va començar amb la "Bolsa Família", però que és molt més necessari. El Brasil compta amb Veneçuela com un mirall, però sovint la miopia de la població no els permet analitzar bons exemples per l'addicció a creure sempre en una política plena de bones converses i untades amb una salsa composta de molt màrqueting electoral i de produccions cinematogràfiques per la campanya.

Cinema i drets humans

Els refugiats, desplaçats a terra de ningú

Muriel Giménez
Periodista

Fa algunes setmanes, i arran de les onades de refugiats a les costes de Lampedusa (i el fatídic naufragi que va acabar amb la vida de 350 persones), Ramon Lobo recordava el film *Lamerica* (Gianni Amelio, 1994) i als milers de refugiats que, amb la caiguda del règim comunista d'Enver Hoxha, van fer el salt a Itàlia amb les promeses d'un futur millor. I és que en aquell film, proliferava amb força una imatge que ens ha estat retornada ara, vint anys després: la de milers de persones apinyades, com si de ramats es tractessin, a uns atrotinats vaixells que desembarcaven a Europa a la recerca d'un paradís que resultà ser, en la majoria dels casos, un veritable infern. Una enganxifa. Un viatge a terra de ningú.

Qualsevol persona que es veu obligada a fugir i a desplaçar-se fora de la seva llar ha de passar per un difícil viatge que en la majoria dels casos posa en perill la seva vida. Ho veiem en el documental *Maria en tierra de nadie* (Marcela Zamora, 2010), que recull el testimoni de diverses dones que han creuat o intentat creuar una de les grans fronteres d'aquest món: la que divideix els Estats Units d'Amèrica i Mèxic. Més de 500.000 persones realitzen anualment aquest trànsit en un viatge ple de riscos, tant per

una geografia inhòspita com per les màfies que operen amb total impunitat i la violència i/o corrupció de la policia i els grups paramilitars a una i altra banda de la frontera.

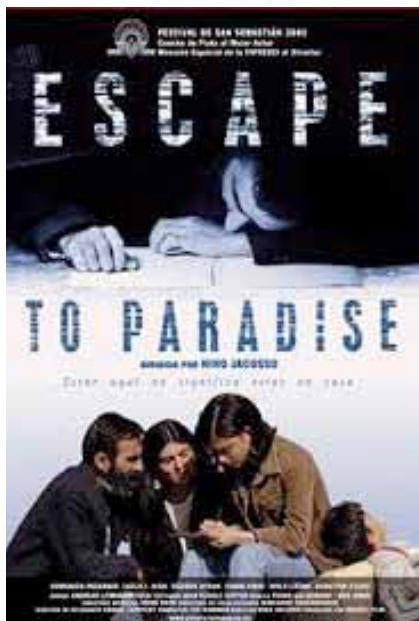
També en aquest difícil viatge se centra el documental grec *HellasHell* (Romina Peñate, Antonio Rull i Gabriel Pecot, 2003). En ell, es posa el focus sobre la situació de risc i desemparament que viuen els refugiats que creuen a Europa pel país hel·lènic. Des de 2004, Frontex s'encarrega de gestionar les fronteres exteriors de la Unió Europea, entre Líbia i Itàlia, Espanya i el Marroc, i entre Turquia i Grècia. Centenars de persones passen aquesta darrera frontera, en la seva fugida de països en conflicte com ara l'Iraq, l'Afganistan o el Sudan. I, des de fa un temps, Síria.

Actualment, el 90% dels migrants que arriben a la Unió Europea ho fan per la frontera amb Turquia, fugint d'aquestes guerres, la persecució política o la misèria. Però en creuar-la, allí es troben amb una situació que no era l'esperada: creuen, després d'un llarg periple, a un país com Grècia, completament en crisi i incapaç de fer front als nousvinguts, i amb una burocràcia, la de l'espai Schengen, que els manté atrapats en un estat indeterminat de desprotecció total i manca de garanties. Es troben en "terra de ningú".

I és que el sistema busca desfer-se'n a través de controls policials i persecució, a la vegada que se'ls neguen els drets a cobrir les seves necessitats bàsiques. Per aquest motiu, el film mostra la realitat de dues localitats gregues que es troben completament col·lapsades d'estrangers clandestins, sense dret a atenció mèdica ni menjar, la majoria dels quals opten per arriscar encara més la seva vida i creuar a Itàlia, en direcció als països més rics, col·lant-se als baixos d'un camió

Casos com aquests que es narren en aquest documental grec, completament imprescindible, ja havien estat ficcionats al 2003 a la premiada pel·lícula de Micheal Winterbottom, *En este mundo*, films que explica l'accidentat viatge de dos nens afganesos des d'un camp de refugiats del Pakistan fins a Londres. Com a curiositat, cal destacar que un dels protagonistes, refugiats real del camp de Shamsato, en acabar el rodatge, va decidir demanar l'asil a Londres. Va arribar a la capital britànica en avió i va sol·licitar-lo sense èxit. Només va aconseguir un permís per romandre a Anglaterra fins als 18 anys.

I és que després de l'odissea del viatge cap a un destí en el qual el refugiats hauria de sentir-se fora de perill, es troba de ple, no només les dificultats del nou

país d'acollida, sinó també l'esperpèntic procés dels tràmits d'accés legal al país. Perquè, malgrat que l'article 14 de la Declaració Universal dels Drets Humans assegura que "en cas de persecució, tota persona té dret a buscar asil i a gaudir d'ell en qualsevol país", a la pràctica, la realitat és una altra. Precisament el drama suís *Escape to paradise* (Nino Jacusso, 2001) narra perfectament, i amb tota mena de detalls, el difícil procés de sol·licitud d'asil d'una família turca. Temporalment atrapada en un centre d'acollida, testimoni també dels rocambolesc processos d'altres refugiats, veuran com han de justificar amb proves exhaustives que la seva vida o integritat està en veritable perill. Aquest fet els porta, en un intent desesperat per protegir la seva vida i no veure's forçats a retornar al seu país d'origen, a inventar una història creïble i a elaborar minuciosament documents que la justifiquin.

Segons ACNUR (l'Agència de l'ONU pels Refugiats), en el món existeixen al voltant de 40 milions de refugiats i desplaçats i només un 0,04% realitzen els tràmits burocràtics per a rebre asil.

Abusos i manca de garanties

Un cop han aconseguit creuar, la majoria de refugiats es veuen obligats a viure en la clandestinitat. I això es tradueix en: abusos, desemparament i manca de garanties, donat que no gaudeixen del dret a una legislació que els protegeixi. Aquest és el cas que retraten dos films del sempre compromès director britànic, Ken Loach: *Pan y rosas* (2000) i *En un mundo libre* (2007).

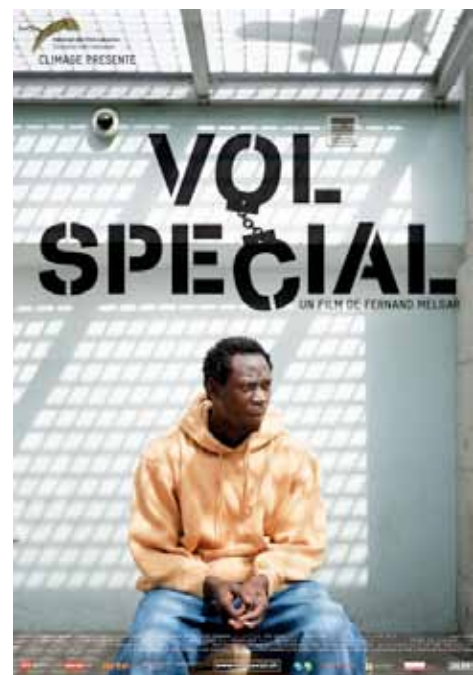

En ambdues obres, s'expliquen les situacions de vulnerabilitat i fragilitat davant les quals es troben molts re-

fugiats i/o immigrants (tenint en compte que la gran majoria dels immigrants són també refugiats sense capacitat de "justificar" la seva petició d'asil) i els abusos i vexacions a les quals se sotmeten per por a ser retornats als seus països d'origen.

Desconeixen els seus drets o no s'atreveixen a reclamar-los, especialment en l'àmbit laboral, de manera que són explotats i vexats amb total impunitat per màfies i empresaris sense escrúpols que s'aprofiten d'aquesta desprotecció legal per treure'n una rendibilitat econòmica. En la majoria dels casos, el refugiats es troba desemparat, desproveït de drets i totalment deshumanitzat, sense mecanismes que vetllin per la seva dignitat i els seus drets com a ésser humà.

Exactament així ho viu la parella protagonista de *Más allá del mar* (2008, Eliane de Latour), ivorians exiliats clandestinament a una Anglaterra hostil, o els interns del centre d'internament de Frambois de *Vol Special* (Fernand Melgar, 2011), a l'espera de ser retornats als seus països després de veure com han rebutjat les seves peticions d'asil. En el documental s'explica com, segons una llei de 1994, poden arribar a estar en aquest centre, a cavall entre presó i residència, un màxim de dos anys abans de la seva expulsió definitiva. Així que la situació de vulnerabilitat no només la viuen davant màfies, sinó també davant sistemes legals i organismes governamentals.

Després de conèixer les dificultats d'aquests testimonis de refugiats, és veritablement interessant veure l'exercici que fa el film *Africa paradís* (Sylvestre Amoussou, 2007). En un futur imaginari, Àfrica és un continent que està en plena eclosió econòmica, mentre Europa es troba enfonsada en la misèria. En

aquest context una parella de francesos a l'atur decideix iniciar el viatge a la recerca d'un futur millor a aquesta Àfrica, emigrant-hi de forma clandestina. La història reproduïx les situacions que viuen actualment molts africans que fugen a Europa, atrapats en centres d'internament o vivint clandestinament en bosses de pobresa i exclusió social dins de la societat, però a la inversa. Ara l'europeu, l'occidental, és l'immigrant sense papers. Resulta, doncs, una eina magnífica per fer aflorar l'empatia de l'espectador, amb l'objectiu que, ni que sigui du-

rant una hora, aconseguim de posar-nos en el lloc de l'altre.

No tots els refugiats són iguals

Una altra història que dóna eines per a la reflexió, per tal de posar de relleu que no tots els refugiats tenen la mateixa consideració (una vegada més, sovintés un fet econòmic o de proximitat cultural) és el film *Vete y vive* (Radu Mihaileanu, 2005). Al 1984, Sudan acollia a refugiats de diversos països en conflicte, i en aquell mateix moment, l'Operació Moisès va portar a tots els jueus etiòps (falashas) a Israel. Una mare cristiana fa passar al seu fill per un orfe jueu per tal de salvar-lo de la misèria. L'infant és acollit per una família francesa a Tel-Aviv i viurà perplex el racisme i la guerra dels territoris ocupats.

I és que per una altra banda, paradoxalment veiem films sobre els desplaçats palestins d'aquests territoris ocupats. A títol d'exemple destaca la premiada *Cinco cámaras rotas* (Emad Burnat i Guy Davidi, 2011) en què es recull les gravacions d'un camperol palestí sobre les excavadores que destrueixen cases palestines per construir-hi colònies israelianes a Bil'in, a l'oest de la ciutat de Ramallah, a Cisjordània. Els palestins són avui en dia la població refugiada més elevada del món, amb un total de 5,1 milions de desplaçats.

Els segueixen, omplint aquesta bossa de refugiats condemnats a viure en terra de ningú durant dècades i dècades, els africans del film *Humanitario!* (Adama Roamba, 2007), que recull el dia a dia d'un camp de refugiats en què homes, dones i nens esperen durant anys el retorn dels familiars que van perdre durant l'èxode; i els infants del camp de refugiats del Kurdistan iraquí de *Las tortugas también vuelan* (Bahman Ghobadi, 2004), orfes que sobreviuen com poden, gràcies a la venda de mines antipersones que van rescatant a la zona.

Finalment, cal destacar els documentals *Al otro lado de Tanganika* (Alberto Panadero, 2006), sobre l'èxode massiu d'éssers humans als camps de refugiats de Nyarugusa i Mtibila, a Tanzània, a causa de les diverses guerres africanes; o *Babilonia* (Youssef Chebbi, Ismaël Louati, Eddine Ala Slim, 2012), sobre els refugiats derivats de la insurrecció líbia

durant la primavera de 2012 que van desplaçar-se a Tunísia i van engruixir un improvisat camp de refugiats al pas fronterer de Ras Jdir; *Refugiados* (Fernando León de Aranoa, 2012); sobre els somalis i sudanesos desplaçats als camps d'Etiòpia des de fa dècades; i *Distancias* (Pilar Monsell, 2008), sobre un grup de refugiats congolesos bloquejats a Rabat (Marroc) davant la impossibilitat de creuar a Espanya i obligats en molts casos a tornar enrere, reprenent de nou la travessa del desert.

La majoria de films que parlen sobre els refugiats posen de manifest la manca de compliment de la Convenció de Ginebra, que reconeix el dret a sol·licitar asil i refugi, i també garanteix unes condicions de vida dignes mentre es resol la seva situació legal.

Així mateix, incompleix la declaració d'ACNUR: "Els refugiats han de rebre, com a mínim, els mateixos drets i ajuda bàsica que qualsevol altre estranger que sigui resident legal, inclosos certs drets dels que gaudeixen totes les persones: els refugiats tenen drets civils fonamentals entre els quals es troben la llibertat de pensament i moviment i el dret a no ser sotmès a tortures ni a tractes degradants. De la mateixa manera, també s'apliquen als refugiats els mateixos drets econòmics i socials que posseeixi qualsevol altre individu. Tots els refugiats haurien de tenir accés a assistència mèdica i els adults haurien de gaudir de dret al treball. Cap nen refugiad hauria de quedar sense escolaritzar, ni ser empès a la prostitució o a allistar-se a l'exèrcit.

Activitats de la Lliga

Novembre 2013-generifebrevr 2014 **Ètica, política i democràcia** **Curs de filosofia de la pau a Santa** **Coloma de Gramenet**

Pensar i construir la pau és el títol d'aquest Segon Curs de filosofia de la pau, que vol donar a conèixer alguns dels pensadors i activistes per la pau que més impacte han tingut al llarg del segle XX.

A través de les biografies d'autors i activistes com Hanna Arendt, Gandhi, Bertrand Russel, Noam Chomsky, Petra Kelly i Virginia Woolf, volem posar de manifest no només l'exemple de persones que van lluitar per la pau al llarg de les seves vides, sinó també donar a conèixer la seva obra i pensament.

El curs també s'ha plantejat l'objectiu d'intentar traslladar aquests elements teòrics a la nostra realitat actual, incloent un examen d'experiències concretes en què la filosofia de la pau ha aconseguit obrir processos de diàleg.

1er. bloc, del 4 al 25 de Novembre de 2013, a càrrec d'**Enric Prat**, professor de ciència política de la UB, **Jordi Mir**, membre de la **Càtedra UNESCO d'estudis Interculturals**, **Daniel Ravantós**, economista i professor titular del Departament de Teoria Sociològica, Filosofia del Dret i Metodologia de les Ciències Socials de la UB i **Verena Stolcke**, catedràtica d'Antropologia Social de la UAB.

2on. bloc, del 13 de gener al 3 de febrer, a càrrec d'Elena Grau, responsable de formació de l'Institut Català Internacional per la Pau-ICIP, **Enric Prat**, historiador, professor del Departament de Ciència Política i Dret Públic de la UAB, **Joan Botella**, catedràtic de Cièn-

cia Política de la UAB i **Tono Albarreda**, cofundador de la Taula Catalana per la Pau i membre de la Junta Directiva d'OIDHACO.

29 de novembre a l'espai Àgora: Espectacle per celebrar el 65è aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans del 10 de desembre

Carlos Martínez presentà el seu espectacle: **Derechos Humanos: un lenguaje universal para un tema universal**. Reflexió sobre diferents drets humans, en clau d'humor, sobre l'experiència humana i les seves carències transportades al món escènic, utilitzant el llenguatge universal del gest i el mim.

Altres activitats

7, 14, 21 i 28 d'octubre, Curs de Cultura de Pau amb Amics de La Unesco a Barcelona

21 de setembre, acte simbòlic per la pau a Sabadell, conjuntament amb la Coordinadora Un Altre Món És Possible de Sabadell.

del 16 d'octubre a l'11 de novembre, Exposició de la campan-

ya "Congo, perill de riqueses" a Manresa, en el marc de les activitats d'Ecoviure.

19 de novembre, projecció del documental "Blood in the mobile" i cinefòrum al Centre Cívic Riera Blanca de Barcelona.

18 d'octubre, Dones al cor de l'Àfrica, a la Biblioteca Municipal Antoni Tort de Castellar del Vallès, a càrrec de la **Gna. Ramona Angrill**, 55 anys de treball al Congo

Campanyes en marxa

Indígenes, quan la terra camina
<http://www.indigenes.cat/>
Responsable de la campanya: Josep Ramon Giménez

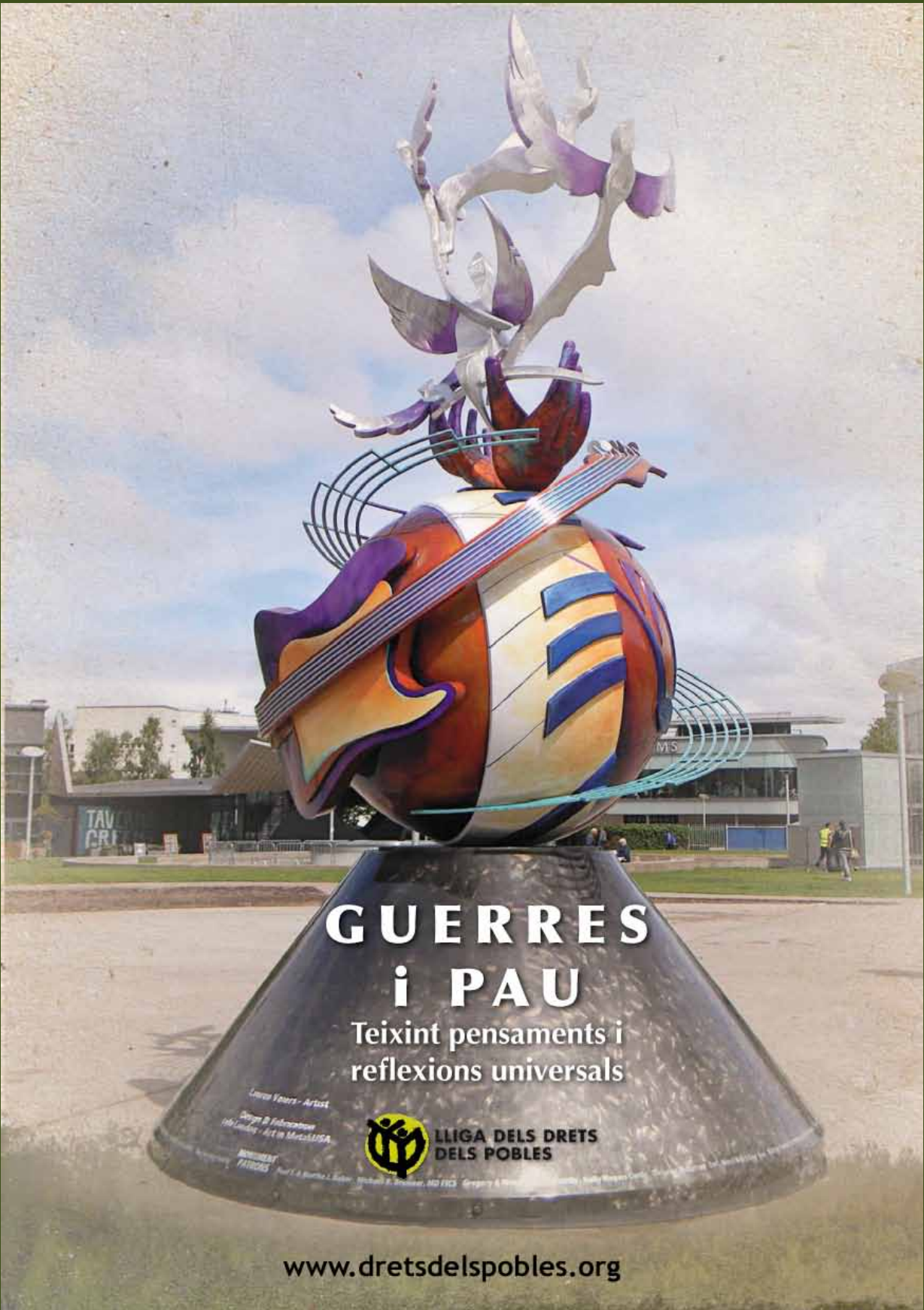
Txetxènia, trenquem el silenci
<http://www.txetxenia.org/>
Responsable de la campanya: Marta Ter

Congo, perill de riqueses
<http://www.perillderiqueses.org/>
Responsable de la campanya: Iris Boadella

Blocs actius

Contes solidaris
<http://valorsdeconte.wordpress.com/>

Observatori de la immigració a Sabadell
<http://obimmigracionsbd.wordpress.com/>

GUERRES i PAU

Teixint pensaments i
reflexions universals

Louise Yeatts - Artist

*Diseny & Fabricaci6
199 London - Art in Metal USA*

*MOUSELEY
FABRIGES*

**LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES**

www.dretsdelpobles.org

**LLIGA DELS DRETS
DELS POBLES**
G-58.267.097

C/ Sant Isidre, 140 - 08208 Sabadell -
Tel. 93 723 71 02
info@dretsdelpobles.org